

Yleistä

MTK-Satakunta kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto asetusluonnoksesta, joka koskee tulosperusteisen tuen pilotointia maatalouden vesiensuojelussa Saaristomeren valuma-alueella. On hyvä, että tulosperusteista rahoitusta pilotoidaan käytännössä ennen kuin päätetään mahdollisesta laajemmasta käyttöönotosta esimerkiksi osana EU:n yhteistä maatalouspolitiikkaa (CAP).

Tulosperusteisen tuen pilotointi on tärkeä avaus, joka tukee hallitusohjelman tavoitteita Saaristomeren tilan parantamiseksi ja maatalouden ympäristövaikutusten vähentämiseksi. Kokeilu tarjoaa mahdollisuuden arvioida mallin toimivuutta viljelijän, hallinnon ja rahoittajan näkökulmasta sekä selvittää, onko tuesta saatava korvaus oikeasuuruinen suhteessa toimenpiteiden kustannuksiin ja saavutettuihin tuloksiin.

Erityisen myönteistä on, että pilotoitavassa järjestelmässä vesiensuojelua edistetään palkitsemisen kautta, ei rankaisemalla. On kuitenkin varmistettava, että vesiensuojelutoimia toteutetaan jatkossakin laajalla rintamalla koko Saaristomeren valuma-alueella varaamalla laajamittaisille toimille riittävä rahoitus myös kansallisesta järjestelmästä. Maatiloilta edellytettävät vesiensuojelu- ja ympäristötoimet eivät jatkossakaan saa olla korvauksettomia tukiehtoja, vaan ympäristötoimiin tulee kannustaa myös rahallisesti.

Pilotin tavoitteet ja aikajänne

Fosforipitoisuuden alentaminen on ympäristön kannalta perusteltu mittari, mutta pilotin kesto (arviolta 2 vuotta mittausvälien osalta) on aivan liian lyhyt suhteessa siihen, että maan fosforipitoisuuden lasku on luonnostaan hidasta.

Tulosperusteinen malli siirtää osan taloudellisesta riskistä viljelijälle, koska tuen määrä riippuu lopullisesta fosforitason muutoksesta, johon vaikuttavat myös sääolosuhteet ja maaperän ominaisuudet. Tämä voi vähentää osallistumishalukkuutta. Kertaluonteinen 1 000 euron osallistumiskorvaus on hyvä ja tarpeellinen, koska se tunnistaa viljelijälle aiheutuvat kulut ja hallinnollisen työn.

Fosforipitoisuuden aleneminen peltomaassa ei aina heijasta todellista vesistökuormituksen vähenemistä. Monet tehokkaat vesiensuojelutoimet (esim. suojavyöhykkeet, kipsikäsittely) eivät välttämättä laske maan P-pitoisuutta, vaikka ne vähentävät huuhtoumaa. Pilotissa tulee arvioida, miten valittu mittari vastaa todellista ympäristövaikutusta.

On tärkeää, että hakumenettely integroidaan olemassa oleviin sähköisiin CAP-järjestelmiin ja että tiedot (esim. eroosioherkkyys, kaltevuus, etäisyys vesistöön) poimitaan suoraan viranomaisilla jo olevista paikkatietoaineistoista. Lisäksi pilotissa kerättyjä tietoja ei saa käyttää muihin tarkoituksiin ilman viljelijän nimenomaista lupaa.

De minimis -tukien osalta tulee olla erityisen selkeä. Pilottiin osallistuvien on tiedettävä, millainen vaikutus sitoutumisella on. Tuesta kerrottaessa tulee huomioida riski, että de minimis-tuen yläraja on jo saavutettu maatilalla, eikä tukea voidakaan maksaa viljelijälle toteutuneiden P-arvon alenemien mukaan. De minimis tukea on voitu käyttää tiloilla jo esimerkiksi yhteistyöhankkeiden osalta ja sokerijuurikkaan kuljetustuessa.

Viljelijät ovat keskeisiä kumppaneita vesiensuojelun edistämisessä. Pilotin onnistumisen kannalta on ratkaisevaa, että heidän kokemuksensa, taloudelliset realiteettinsa ja käytännön toimintaympäristönsä otetaan täysimääräisesti huomioon.

Yksityiskohtaiset huomiot pykälästä

1 § Soveltamisala

Rajaus Saaristomeren valuma-alueelle on perusteltu. Jatkossa tulee arvioida mahdollisuutta laajentaa kokeilu myös muille ravinnekuormitukselle herkille alueille.

4 § Avustus ja sen määrä

Korvausperuste (25 €/ha per 1 mg P/l alenema) on selkeä, mutta käytännössä tuki jää pieneksi suhteessa toimenpiteiden kustannuksiin. Suosittelemme, että tukitasoa arvioidaan pilotin aikana.

Hakijakohtainen enimmäismäärä (26 000 €) on epäselvästi perusteltu. Perustelumuistiossa mainitaan, että enimmäisala olisi vain noin 20 ha, vaikka laskennallisesti sama summa riittäisi suuremmallekin alalle. Enimmäisalaa ei tule sisällyttää asetukseen, eikä liitettävää enimmäisala tule erikseen rajata. Ottaen huomioon, että P-pitoisuus on laskenut 20 vuoden aikana Varsinais-Suomessa keskimäärin n. 3,8 mg/l, tulee 26 000 €/20 ha laskelmasta mieleen harhaanjohtaminen odotettujen tulosten osalta. Tulospohjainen tuki tulee rakentaa kannustavaksi ja viljelijöillä tulee olla selkeä käsitys odotettavissa olevista tuloksista sitoutuessaan.

5–6 § Hakija ja hakumenettely

Mahdollisuus hakea tukea myös vuokrapelloille on tärkeä.

Hakumenettely tulisi liittää sähköisesti olemassa oleviin CAP-järjestelmiin ja välttää päällekkäistä tietojen toimittamista. Liian hankala hakuprosessi vähentää osallistumisinnostusta.

7 § Avustuksen myöntämisen edellytykset ja harkinta

Kokonaisharkinnan kriteerit on määriteltävä tarkemmin, jotta valintaprosessi on läpinäkyvä ja viljelijät voivat realistisesti arvioida mahdollisuutensa osallistua.

9 § Näytteenotto

Viranomaisen järjestämä näytteenotto on ei ole kustannustehokas ratkaisu, mutta ymmärrettävä pilotin kannalta. Jatkon kannalta tähän tulee kuitenkin saada parempi ratkaisu. Myös viljelijän omia, hyväksyttäviä analyysituloksia on voitava hyödyntää. Pilotin aikaisten näytteiden käyttö on rajattava vain kyseiseen käyttötarkoitukseen eikä näytteiden tuloksia saa hyödyntää muuhun ilman viljelijän nimenomaista lupaa. Näytteiden tulokset tulee poistaa rekisteristä pilotin jälkeen joko automaattisesti tai viljelijän niin pyytäessä.

11 § Maksaminen

Kertaluonteinen osallistumiskorvaus tulisi maksaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jotta viljelijällä on taloudellinen varmuus osallistumisesta. Tulospohjaisen osuuden maksuaikataulu (3 kk analyysitulosten jälkeen) on kohutuullinen. Ohjeistuksissa maksuaikataulu on tuotava erittäin selkeästi esiin.

12 § Voimaantulo

Asetuksen 10 vuoden voimassaolo on myönteinen ja mahdollistaa pitkäjänteisen arvioinnin. MTK-Satakunta ehdottaa, että asetuksen toimivuutta arvioidaan väliarvioinnilla vuonna 2030, jotta kokemuksia voidaan hyödyntää ajoissa tulevien tukimuotojen suunnittelussa.

Kunnioittaen

MTK-Satakunta ry:n puolesta

Terhi Löfstedt
toiminnanjohtaja

Virve Hindström
asiantuntija